

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Égész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:

szombaton és egyes rendkívüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlévtár (városház,
földszint 7. sz. ide küldendő
a kéziratok).

KIADÓNYVÁLT:
Városi könyvtárhoz mádszázal-
alat iródják, ide küldendő
az előfizetési díjak és hirdetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** — Felelős szerkesztő: **KONCZ AKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VALLALAT.**

Nagyvárad és a virilizmus.

Nagyvárad terjedelmes feliratot küldött pártolós végett a virilizmus eltörlése érdekében. A nagy gonddal és tudással szerkesztett feliratot annak idején a városi tanács a közgyűlés elé terjeszté. A felirat így hangzik:

Mélyen tisztelt képviselőház!

Közéletünknek a folytonos és belterjes fejlődése folytán egyre szaporodnak igényei.

Ezek az igények az állami élet fejlődése során annyira fokozódnak, oly általánossá válnak, a közviszonyokra oly erős befolyást gyakorolnak, hogy az államkormányzati politikának is számolni kell velök. Közéletünk fejlettsége egy oly igénnyel hozakodott elő, egy oly eszmét teremtett, érlelt meg és tett általánossá, amely a szubjektív meggyőződés köréin túl terjeszkedve, a politikai pártkeretek határait is túllépve, ma már állami életünkben kielégítésre vár s a meglévő keretek megbontásával érvényesülni óhajt.

Ez: a politikai jogok kiterjesztésének, a népképviselési rendszer-selesebb alapokra fektetésének a választási reformnak igénye.

A kormány, mivel az állami élet újja alakulásánál a vezérelvek megállapítása, — a legelső szükség programjának összeállításánál ezt az igényt figyelmen kívül nem hagyta, abba a választói jog kiterjesztését felvette s így ezzel a kormányzati programmal nemcsak a szoros értelemben vett alkotmányunkat, de az alkotmányunk szellemében létesített, azzal összenőtt intézményeink lényegét is érintő reform terére lépett.

Ennek a reformtervnek tehát nemcsak az államkormányzatra való hozásával kell foglalkoznunk, de számolnunk kell azon transzformáló erejével is, melyet egyidejűleg egyéb közjogi intézményeinkre gyakorolnunk, már csak azért is, mert hiszen a szociális demokrata és liberális felleg az közéletben már is felszínre hozta azt.

Nézetünk szerint ezen kormányzati programunk előkészítésénél és tárgyalásánál nem térhetünk ki egész közigazgatási szervezetünk elvi megvitátása alól sem és pedig nemcsak azért, mert hiszen *Kossuth Lajos* szerint „az önkormányzati intézmények leghatályosabb ápolói a közszellemnek, azok képeznek kapot az állam és egyén között, azok nevelik az embert önzértes polgárrá, azok nevelik be a nemzeteket a gyakorlatias hazafiságra, általuk lesz közelebb hozva az alkotmányos szabadság a polgárok házi tűzhelyeihez: csak az önkormányzati intézmények képesek a közszellem nemzeteltető fuvallataival telíteni a levegőt”, hanem mert az állami közgazgatás közvetítése jelentékeny részben a törvény és helyhatóságok hatáskörébe utaltatott, úgy, hogy a törvényhatósági és állami közgazgatás működésüknek egész vonalán sürü

érintkezésben vannak egymással a parlamentáris kormányzás törvényben kimondott felelősségének súlyát nemcsak az állami, de a törvényhatósági közgazgatás egyre szaporuló igényei is tetemesen növelik s így éppen a kormányzás súlyos felelősségének érzete és tudata elengedhetetlenül szükségessé teszik, hogy a törvényhatósági szervezetek az állami szervezethez idomuljanak, vagy legalább is annak szellemében fejlődjenek.

A vármegyei és városi törvényhatóságok szervezetét legutóbb az 1876. XLIII. t.-c. állapította meg.

A törvényhatósági életünknek később szabályozó 1886. évi XXI. t.-c. ugyanis a törvényhatóság összeállítására vonatkozó rendelkezést, az 1876. évi XLIII. t.-c.-ből változtatás nélkül vette át és ezen régebbi törvényről csak annyiban különbözik, amennyiben a közgazgatásunk fejlődésének folytonosságát a közviszonyokban időnkint lényeges változásokat idézően elő, a municipális törvényről több irányban pótolta s ezzel kapcsolatosan a törvény némely rendelkezését hatályon kívül helyezte.

Az 1870. évi XLIII. t.-cikk 18. és 19. §-ai, illetve az 1886. évi XXI. t.-c. 21. és 22. §§-ainak rendelkezése szerint a törvényhatóság egyetemét a bizottság képviseli, a bizottság pedig áll felelősben a törvényhatóság területén legtöbb egyenes állami adót fizető állampolgárokból, hason felelősben pedig a választó közönség választottjaiból.

Önként előtérbe nyomul azon kérdés, hogy azon kormányzati politika szellemével, mely a politikai jog megadásánál a legliberalisabb módon óhajt eljárni s így a népképviselési alkotmányra a lehető legszelesebb alapon kívánja felépíteni, meggyeztethető-e egy oly intézmény, amelynek a közéleti funkcióit a vagyon biztosítja, a helyi kormányzatban való részvételhez a kvalifikáció is a vagyon adja meg.

Mindenekelőtt megemlítjük, hogy a vagyon előjogait a szocialista törekvések természetesen megszüntetni akarják, a demokrata felleg nem tűri meg, de még a liberális gondolkodás sincs a jelen alakjában megelégedve vele és pedig azon indokból, mert ez plutokratikus színezetűvé teszi a törvényhatósági önkormányzatot s e szerint kevés nagy vagyonú család martalékvá lehet a helyi hatalom.

Első tekintetre bármennyire indokoltak is tünik fel a virilizmusmal szemben elfoglalt emez álláspont, hanem mert mi nem elvontan helyes államrendet megállapítani, sem elméletileg tökéletes politikai intézményeket létrehozni, hanem Magyarország számára a magyar haza összes lakóinak részére vagyunk hivatva az adott alapokon, a közjó emeléséért, állami életünk biztosítására s a tetleg létező érdekek ápolására és fejlesztésére honi intézményeinket törvényesen rendezni, vagy legalalmasabb és legcélszerűbb új intézményeket alkotni, ennél fogva minden reform előtt ki kell terjeszteni figyelmünket arra, vajjon a

tervezett új intézmény meghonosítására alkalmas és fogékony-e hazai talajunk, vajon régi helyhatósági intézményünk törzse nem-e fog elpusztulni, ha azon új hajtásokat fogunk engedni.

Annak a megállapításához pedig, hogy törvényhatósági szervezetünknek a virilizmus eltörlésével való megváltoztatása megéri-e azt a magyar mérfokot, melyet speciális honi intézményeink megváltoztatása előtt okvetlenül alkalmaznunk kell, — a következő három körülmény figyelembevételével mellett jutunk és pedig:

1. tekintettel kell lennünk hazai alkotmányunk s ennek keretében közigazgatási jogfejlődésünkre;

2. figyelembe kell vennünk a törvényhatósági jogkört és 3. számolnunk kell azon következményekkel, melyeket honi alkotmányunk a törvényhatósági szervezettel szemben a szoros összefüggés folytán joggal felállít.

A legrégibb időkben demokratikus alapokon volt szervezve a vármegye, melynek hatósága területén mindenkire egyaránt kiterjedett. A XV. században a közgyűléseken, főleg a szolgabírák választásában a nem nemesek is részt vettek. „Nobilis et ingnobilis ac elterius cujuscunq[ue] status et conditionis homines” (1. Korbulyi M. Közjog.) A XV. század végével azonban már a törvényhatósági közből kizsíratták a nem nemes lakosság s majdnem négy századon keresztül a törvényhatóság csak a nemesek gyűlékezete volt. Törvényes intézkedések állítottak gátat a nem nemes közszerelésének s a közigyűlés intézésének gondját principaliter a nemesekre hárították, szólnak a 1723. évi LVI. t.-cikk a következőképen. „Supremi comites politisorum et publicorum negotiorum curam sibi principaliter comissam habeant.” A XV. században megállapított törvényhatósági szervezetet századokon keresztül nem is bolygatják s csak az 1790. évi törvényhozás kezd a közgyűlést fejlesztésével foglalkozni, mert a törvényhatósági institúció az egymásután következő századok viszonyaival egyetemleg a fejlődő kor kívánalmaihoz képest sok változaton ment keresztül s így a törvényhozás úgy érezte, hogy annak tovább fejlesztése s rendezése szükséges.

Az 1790. évi törvényhozás ki is küldött egy bizottságot, feladatául tűzvé ki ezen kérdés tanulmányozását és megoldását.

Ezen bizottság működésének eredményét azonban az idők viszonyai meghusították s így a rendezés előkészítése 1825—27 ben a törvényhozás újabb gondoskodásának tárgyává lett.

Az ébredező nemzeti szellem azonban elsősorban és főképen az államszervezet reorganizációját követelte, a reformeszmékkel telített közéleti levegőben az országgyűlés a helyhatósági és megyei szervezetek lényegében való bolygatását nem tartotta opportunusnak s ez az oka annak, hogy az akkori törvényhozás irányzatát jellemzően a megyék hatáskörének körülírását és meghatározását ez az országgyűlés is mellőzte.

Az 1840—1843/4-iki országgyűlésen hozott újabb törvényhozási intézkedések, névszerint a birtok- és hivatalképességnek a nem nemesekre való kiterjesztése stb. már éretlenül szükségessé tették a megyei institúció újra szervezését, azonban az akkori hazai viszonyokban keresendő indokok folytán a várakozó igények ekkor sem nyerneek kielégítést.

Az országgyűlés regulatív működésének ily irányú meddősége már arra késztet egynehány vármegyét, hogy a partikuláris jogalkotás terére lépve, az ugynevezett tisz-

teseknek szavazati jogot adjanak s így igyekezzenek a törvény és megyei rendszer hiányain segíteni.

Ami azonban az eddigi törvényes intézkedések folytán csak sűrűsödött, azt az 1848-iki törvényhozás már halasztathatatlanná tette. Az 1848-iki törvényhozás nygians rendi alkotmányunkat képviselativé alakítván át és parlamentáris felelős kormányt hazai institúciónak sorába felvévén, a megyei intézmények azelőtti alapján való fennállása lehetlenné vált.

Igyekeztet is az 1848-iki törvényhozás ideiglenesen a megyék szervezetét legáltalánosabb vonalakban az új alkotmányos alakulással összhangzásba hozni, de ez ügyben tett törvényes intézkedései határozottan csak az ideiglenesség jellegét viselvén magukon, a végleges rendezés a következő törvényhozásiak lett fentartva. A közbőjt események azonban meghusítják a feladatnak teljesítését és így azon ideiglenes intézkedések, melyek által az 1848-iki törvényhozás csak a legkialtöbb hiányokon igyekezett segíteni, egész az 1870. évig fennmaradtak.

Miután a csak egy rövid átmeneti időre alkotott törvényhozási intézkedések az alkotmányos és ezzel együtt a megyei és városi törvényhatósági élet urakelésével elégteleneknek bizonyultak, az 1869 ik évi törvényhozás nem tért ki többé törvényhatóságok rendezése elől.

Működésében az az irányelve vezetve, hogy egyfelől ne hagyassék számításon kívül nemzetünknek ezen törvényhatósági intézmény iránt tanusított ragaszkodása, másfelől pedig vételessnek figyelembe mindazok, amiket a fejlődő kor követelményei és az 1848-ban történt alkotmányos alakulással beállott új helyzet megkívánának.

Arra törekedett, hogy az 1848 előtt létezett és az 1870. évig lényeges változtatásokkal fentartott megyei institúciót a kor igényeizh átídomítsa, — fentartva belőle azt, ami fenttartható, megváltoztatva azt, ami a változott viszonyoknál fogva, többé nem életré való. Az ország egységes fejlődése és a jó adminisztráció szempontjából tehát egy oly intézményről gondoskodott, amely a nemességét, mint a megyei közönség egyedül alkalmatrézt képező testületét, a megváltozott társadalmi, birtok- és hitelviszonyoknak megfelelőleg pótolja.

Ezen gondoskodás hozta létre a virilizmus intézményét.

Az 1869-iki országgyűlés intenciója szerint ugyanis a megye ügyeit végző testület oly elemekből állítandó össze, melyek a megyei érdekeket valóságokkal képviseljék s ezen testületben oly felemek részére biztosítsák a tulsúly, melyek a reabizott teendők és különösen az adminisztráció ellenőrzésére képesek legyenek a melyek a jó és lehető, első adminisztrációban első sorban lévén érdekelve, elvárhatni tőlük, hogy idejüket a közügynek szenteljék.

Ez az alapja a törvény II. fejezetének, mely a törvényhatósági bizottságok alakításáról szól.

Az 1870. évben megalkotott törvényhatósági szervezet, a mostani időkig nem kifogásoltott, sőt mint nemzeti jogfejlődésnek szülötte a nemzeti közérületben, közfelfogásban eddig a leghathatósabb pártfogóra, támogatóra lett.

A modern haladás s az ennek hatása alatt bekövetkezett azon állampolitikai törekvés, amely a politikai jogok kiterjesztésére irányul, azon meggyőződést kezdi megérlelni, hogy a törvényhatósági szervezetünk eddigi összeállítása nem felel meg többé a modern kor követelményeinek, különösen a kiterjesztett politikai jogokon alapuló parlamentáris kormányzat postulatumával lesz összeférhetetlen.

Az egyes politikai faktorok által inaurgált nézetek-

kell szemben azonban tartózkodólag kell viselkednünk s a tetszetős jelszavak kedvéért az objektivitás terét el nem szabad hagynunk.

Miként azt már fentebb kifejtettük, nekünk nem általános kulturállami sablonok után kell törekednünk, nem más államok intézményeivel húzott paralellákat kell követnünk, de helyhatósági intézményeink megteremtésénél a specialis magyar viszonyokat kell tekintetbe vennünk.

A mi hazai viszonyaink pedig ma még nem engedik meg a demokratikus elvek minden irányban való érvényre jutását. Általános kulturális fejlettségünk ma még, sajnos, nincs azon a fokon, hogy a helyhatósági érdekképviseletünknel a vagyon, mint az általános kultúra és civilizáció tökéjét teljesen néktülözhetnénk.

Törvényhatósági szervezetünknek a virilizmus eltörlésével járó radikális reformja tehát nem tartana lépést a nemzeti fejlődéssel s az erre irányuló jogszabály tehát nem az eddigi kipróbált jogintézményeinkből nőne ki, azon afféle fattyúhatás volna, amely a nemzeti létünkkel összeforrott törvényhatósági institucióknak elorvasztásához vezetne.

A virilizmus teljes eltörlését tehát nem helyeselhetjük és annyival inkább nem, mivel ezen intézmény elve és célja, valamint a népképviseleti alkotmány postulatumai között áthidalhatatlan ellentétet sem látunk fenforogni.

A választottakból és a leg több adófizetőkből összeállított törvényhatósági szervezetben megközelítőleg fellelhetők mindazon ismérvek, amelyek a speciális hazai viszonyaink mellett és a törvényhatóság hivatásának figyelembe vétele után helyi intézményeinek megalkotásánál népképviseleti alkotmányunk folytán demokratikuselfogás mellett joggal érvényre emelendők.

A mostani törvényhatósági bizottságunk ugyanis a jelenlegi szervezetében nem egy elernyedségek kített organum, hanem egy szabadon mozgó, kellő rugékonysággal bíró, az időnkénti megújulás csiráját magában hordó egészséges helyhatósági testület, amely a saját belügyei önkormányzatára és az államigazgatásnak közvetelt kezelésére joggal hivatott és pedig annyival is inkább, mert aránylag csekély vagyoni kvalifikáció alapján, társadalmi, vallási vagy nemzeti különbség nélkül e hon minden polgára előtt az is nyitva áll, hogy a virilisek közé léphessen, s miután az egyének egy része évről-évre változás alá jön, nem mondható a virilizmusról az sem, hogy ezáltal egy kiváltságos osztály állítatnék fel s ezáltal az exkluzivitás jellegét hordaná magán.

De nem helyeselhető a virilizmus teljes eltörlése akkor sem, ha azon jogokat és köteleket vizsgáljuk, amelyek a törvényhatóságra ruháztattak, azaz figyelembe vesszük a törvényhatósági ügykört.

A régi magyar törvényhatóságok hatáskörébe utalt ügyeknek szabatos meghatározását törvényeinkben nem találjuk. Akadnak ugyan egyes törvények, amelyek a törvényhatóságok köteleit regula alá vonták, így például honvédelmi tekintetben, azonban a jogok és kötelek legnagyobb részben a szokásos jögon alapultak és ez által szentesítették.

Ezt bizonyítja az 1723. évi LVIII. törvény cikk is, amidőn azt rendeli, hogy „Omnia Comitatum negotia palam publice et debita cum moderatione tractentur“, azt azonban sem előzetesen, sem utólag meg nem határozza, hogy melyek hát azon közügyek, amelyek mérséklettel tárgyalandók.

Az 1825--7-iki VIII. törvény cikk is mellőzi a törvényhatóságok hatáskörének meghatározását s elégnék talál az indokolásban csak annyit kifejezni, hogy a „megyéknek törvényes hatósága a megyegyűlési tárgyalások nyilvánosságán a megyei rendeknek mindenkor akadálytalan gyűlékezési szabadságán s a törvényeknek egyedül megyei közegek által történhető végrehajtásán alapulván, hivatásokhoz tartozik mindazok iránt, melyek az egész országot és különösen a megyei közérdeket illetik, de még a törvény rendes útjára nem tartozó magánjogi ügyek iránt is a gyűléseken szabadon tanácskoznai és más hatóságokkal levelezni, — költségeik fedezéséről gondoskodni és saját tisztviselőiket főispáni kijelölés mellett szabadon választani“. (Szögyény-Marich László 1870. július hó 30-án mondott beszéde).

Ez az ugyszólván szokás által megszabott közigazgatási élet naponkint megújuló jelenségei által hova tovább mindinkább kitágított hatáskör többé annyira kibővült, hogy nemcsak a büntető jurisdikció, de nagyrésztben a magánjogi ügyek is a megyei hatóságok hatáskörébe vonattak. Ennek folytán a magán- és közérdekltség oly számos ügye került a törvényhatósági forumok elé, hogy az érdekképviselet az adminisztrációs ügyek igen jelentékeny részét tette ki, az a megyei intézménnyel összenőtt s jelen alakjában attól nem is szeparálható többé.

Az 1867. évtől keletkezett törvények kezdetéig csak egyfelől a törvényhatóságok hatáskörét megnyirbálni, másfelől a közigazgatási hatóságok hatáskörét törvényileg szabályozni. Így a megyei hatóságok a törvénykezés alól felmentettek, a törvényhatóságok területe szabályoztatott (1876. XXXIII, 1877. I.), a gyámsági és gondnoksági ügyek rendeztetek (1877. XX.), a megyei mérnöki állások megszüntetettek (1877. XXIIV), a megyék háztartása szabályoztatott (1883. évi XV. t.-cikk) stb.

Az 1886. évi XXI. törvényekkel legutóbb szabályozott, törvényhatósági önkormányzat kifejezését találja a végrehajtó közegeknek, vagyis a törvényhatósági hivataloknak a betöltésében, továbbá azon érdekképviseletben, mely egyenlő részben helyi választásokban is nyilvánul és végre az annak alapjára fektetett közigazgatási jurisdikció gyakorlatában.

Az automikus közigazgatás ezen mindhárom irányú megnyilvánulása, de különösen az érdekképviselet és a közigazgatási jurisdikció a jelen viszonyok és jogszabályaink mellett a virilizmus fentartását szükséglik.

A törvényhatósági önkormányzatban megnyilvánuló érdekképviselet nem hagyható figyelmen kívül, sem a rendelkezés és foganatosító közigazgatásban, sem az aktív vagy konzultatív közigazgatásban sem, a felek ügyeit és közérdeku ügyeket érintő, sem a regulatív, sem a jogügyleti közigazgatásban, de különösen nem a közigazgatási jogalkotás terén sem.

Ezen mindenféle irányban megnyilvánuló közigazgatás amely hol mint végrehajtási intézkedés, hol mint törvényeken alapuló rendelkezés, hol mint az egyesek jog-és érdekkörét érintő ténykedés, pl. iparizlet engedélyezése, adók egyéni kivetése stb., hol mint közérdeku ügyek intézése, pl. szegényügy kezelése, közegészség, építkezési, közlekedési, ipar- és gyárügyi, iskolauügyi adminisztráció stb., hol mint a vagyonjog-képesség érvényesítése jelentkezik, a vagyon képviseletet véleményünk szerint teljesen nem nélkülözheti, de az egyéni jogbiztonság és jögaralom szempontjából nem nélkülözheti a közigazgatási jurisdikciónál sem, miután törvényhatósági önkormányzatunk keretében a közigaza-

tási jurisdikeiói kontradiktórius törvénykezési eljárás biztosítéka nem is övedzi.

Miután tehát a jelenlegi szervezet és hatáskör mellett a vagyonnak és ezzel rendszeren járó nagyobb szellemi képzettségnek és a vele mindig összekötött nagyobb közteherviselésnek éppen úgy, mint a közbizalom korlátlan szabad nyilvánulásának az önkormányzatban való egyenlő jogosultsága elismerendő, miután igazságos és méltányos, hogy azok a vagyonosok, akiknek a közügyek rendes és törvényszerű kezelése leginkább áll érdekében, a közügyek intézésébe való befolyásoknak jogosultságát más tényezők hozzájárulása nélkül találják fel, ennél fogva a törvényhatóságok mostani jogai és köteleimet figyelemmel az érdekpérszeletoóól a vagyonképviseletet teljesen kizárhatóan nem tartom, annyival is inkább nem, mert ha az oly elemek is érdekek, amelyek a közigazgatási joghatóság ténykedései által a levsűrűbben és legnagyobb mértékben érintettek és így hivatvák arra, hogy ezen intézményben felvétsenek, úgy, mint az értelmiség, a vagyon, az ipar ignorálatnának ezek befolyása a felelősség nélküli s érdekeiben alig érintett tömeget által paralizálnának, úgy a legfontosabb érdekek sérelmével a törvényhatósági institúciók rendeltetésével jönnék ellentétbe.

De nem helyeslehető a virilizmus eltörlése azon követelményeknél fogva sem, amelyet hazai alkotmányunk a törvényhatósági szervezetektel szemben joggal felállít.

Nemzeti törekvésünkel s az ezt védő hazai alkotmányunk szellemével csak oly helyhatósági institúciók egyeztethek össze, amelyek a magyar állameszme kitejezésére, a magyar nemzeti supremacia érvényre juttatására alkalmasak.

Már pedig a felerészben virilisekből összeállított törvényhatósági szervezet erre nemcsak hogy alkalmas, de sőt lehet mondani, hogy a virilizmus eltörlésével törvényhatóságaink, különösen a szolgáltatási vidékeken, a magyar nemzeti érdekeket nem szorgozhatnák azzal az energiával, amely tölök joggal várható.

Nemzetiségi vidékeken ugyanis a vagyon jelentékeny része a magyar elem kezében lévén, ez nekik a helyi önkormányzatban befolyást, jogot biztosít. A virilizmus eltörlésével azonban a helyi képviseletoóól kizorittatnának s így ezáltal lerombolnók azt a védőbástyát, amelyet elődeink a magyar nemzeti eszme védelmére oly gondosan felállítottak.

De a virilizmus teljes eltörlésével veszélyeztetnék államigazgatásunkban a józan értelemben vett fenntartás és állandóság elvét is, amelyet pedig semmi állami rend nem nélkülözhet anélkül, hogy a megoosontosultság és visszalépéshez közel állana. Erre nézve legyen szabad a XIV. század egyik legnépeltettebb államférfiának, Peel Róbertnek tekintélyére hivatkoznunk, aki az angol parlamentumi reform kérdésében egykor a következőleg nyilatkozott: „a hazai intézmények változtatása körül folytonos kísérletek megfosztják a kormányt legerősebb támaszától s kiszáritják a törvényes hatalom legtisztább forrását, lerontva a fentálló rend iránti tiszteletet és ragaszkodást“. De nem tartjuk eltörlölhetőknek a virilizmust a törvényhatósági bizottságok függetlenségének megóvása szempontjából sem.

A legutóbbi szomorú idők tapasztalatai rávezettek bennünket, hogy alkotmányunk védelmében mily fontos szerepe van a törvényhatóságoknak és mily nagy szükség van a törvényhatósági bizottságnak a kormánytól való függetlenségére.

Mínthogy pedig a virilis intézmény által a bizottságok minden irányban függetlenebb testületekké válnak és pedig

függetlenebbé lesznek azért, mert az, akinek anyagi gondja nincsen, egyenileg is függetlenebbnek tekinthető, sem kormány, sem párt reá befolyást nehezen gyakorolhat, ennél fogva a virilis intézményt, mint az alkotmány védelem egyik garanciáját kell tekintenünk s ebből a szempontból bizonyos fokig továbbra is fenntartanunk kell.

A törvényhatóság gyűléstermei kell, hogy helyek legyenek, ahol a megsértett törvény és alkotmány melletti felszólalás nyomatékkaal bírjon, hol bárki, akinek szabadsága, vagy joga sértettet, oltalmat találhasson, hol mindenkinek kebelében azon meggyőződés verjen gyökert, mely szerint a haza iránti köteleességeknek teljesítése mindenkire, főleg azokra nézve, kiket a sors szellemi és anyagi képeséggel megáldott, becsületbelileg kötelező (Wenkhom Béla báró képviseletoóói beszéde 1870. évi július hó 30.-án.)

Ha még hozzá vesszük mindezekhez, hogy a virilis intézmény által egy igen fontos liberális kormányzati elv, a minoritásnak a jogalkotás, az érdekképviselet terén való biztosítása is érvényesül, akkor alig hisszük, hogy hazánk jelenlegi kulturfejltsége speciális viszonyai mellett, figyelemmel a törvényhatósági hatáskörré és tekintetbe véve a közigazgatási eljárást, bárki is a virilizmus teljes eltörlése mellett foglalhatna állást.

Mínthogy azonban a haladó kor követelményeivel szemben negatív álláspontra egyetlen egy fejlődésre hivatkozó nemzet sem helyezkedhetik, mínthogy érezünk általánosságban, hogy sem az autonómia, sem a közigazgatási rend kívánalmait a mai törvényhatóság kellokép ki nem elégítheti, ennél fogva az általános választói jog behozatalával a jogi aktualitás folytán gondoskodnunk kell oly megoldásról, amely egyrészeól az állami magasabb szempontokat is megóvja, az alkotmányos életnek minden zökkenés nélküli tolytonosságát, nemzeti jellegét is a jövőre nézve biztosítja, de másrészeól a haladó kor követelményeit is, a nép közigazgatási közreműködésének gyarapításával kiegyéltse.

Ilyen megoldásnak találjuk mi azt, ha az 1866. évi XXI. t.-cikk 21. és 22. §-ait oly értelmű törvényes intézkedéssel helyettesítjük, amely szerint a választóképesek a törvényhatósági bizottsági tagok egyik felét a törvényhatóságokként maximális számban meghatározott legtöbb egyenes adót fizetők sorából, a másik felét pedig, mint eddig is, az összes választók sorából választanak. Ebben látjuk mi azon középutat, amelyen haladva a demokratikus elvek érvényre jutásának is bizonyos fokig tért nyitnánk, de másfelől a jogfolytonosság elvét sem sértenénk, alkotmányos életünkben sem idénznék elő zökkenést.

Tisztelettel kérjük tehát a mélyen tisztelt Képviseletoóóházat, hogy a virilizmus törvényhozási módosításának az általunk kifejtett megoldást érvényesíteni méltóztassék.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 1907. évi március hó 14-én tartott közgyűléséből.

Lukács Ödön,
előadó-elnökszoos.

Rimler Károly,
polgármester.

Thaly Kálmán dr. jubileuma.

Oláh Károly, a jubileum előkészítő bizottság elnöke a Thaly Kálmán dr. fogadtatására a következő programot állította össze:

Thaly Kálmán dr. képviseletoóónk e hó 25-én szombaton este, a 6 óra 48 perckor jövő gyorsvonattal érkezik Debrecenbe. A vasuti állomás peronján egy külön emelvényen Kovács József polgármester üdvözli Thalyt, aki valószínűleg válaszolni fog néhány szóval

A vasutállomástól a város ötös fogatán vonul be Thaly a Bekényi Péter péterfiai házához, hova évek óta szállani szokott. Az ötös fogat előtt s mögött a diszbandérium halad.

Másnap, vasárnap délelőtt fél 11 órakor a város törvényhatósági bizottsága díszközgyűlést tart, a főispán elnöke mellett. A díszközgyűlés összehívásának okát Weszprémy főispán fogja hosszabb beszédben ismertetni. A 40,000 koronás ösztöndíjról szóló alapítólevél szövegét Vecsey Imre főjegyző fogja felolvasni. Thaly Kálmán drt. Nagy Zsigmond főgimnáziumi tanár üdvözi a terembe való belépésekor. Thaly e beszédre, melyet a hozott határozat felolvasása követ minden valószínűség szerint felelni fog. A határozat kihirdetése, illetőleg Thaly válasza után a közgyűlés jegyzőkönyvét nyomban hitelesítik.

Vasárnap délben fél 2 órakor bankett a Bika dísztermében. A lakoma valószínűleg 500 terítékű lesz. Hivatalos felköszöntőket Kovács József polgármester, Márton Imre pártelnök és Sinka Sándor, az I. kerületbeli választók megbizottja mondanak.

Délután négy órakor Thaly kíséretével együtt kimegy a Nagyardóre, megtekinteni a jótékony nőegylet népünnepélyét. Itt Fráter Erzsébet nőegyleti alelnök üdvözi a jubiléum képviselőt, a nőegylet nevében.

Este 9 órakor a helybeli dalegyletek szerenádot adnak Thaly péterfiai lakása előtt.

Hétfőn, 27 én délelőtt 10 és fél órakor a főiskolai Magyar Irodalmi Önképző Társulat díszközgyűlést tart, melyen Thalynak a Társulat díszelnökségéről szóló díszes oklevelet adják át. Thaly itt is beszélni fog.

Ugyanaznap délután a debreceni függetlenségi és 48-as párt, különösképpen pedig az I. választókerület polgársága fogja ünnepelni Thalyt a pártkör helyeiseiben. A hivatalos üdvözlés tisztét itt Márton Imre pártelnök tölti be.

E hó 28 án, kedden s a következő napokon részt vesz Thaly a tisztántali egyházkerület tavaszi közgyűlésének fontos tanácskozásában. A közgyűlés befejezése után sem távozik azonban Debrecenből, hanem itt marad június 2-ikáig s innen utazik ki a hajduböszörményi Bocskay-szobor leleplezési ünnepélyre, melyen ugyanis, mint egyik közéleti kitűnőségünk, ugyanis, mint az egyházkerület egyik tanácsbírája vesz részt.

A jubileumot előkészítő bizottság állandó permanenciában van s teljes buzgósággal dolgozik azon, hogy az ünnepség mennél fényesebb is legyen.

Mint legújabb intézkedést, az említjük meg a sok közül, hogy a vasárnapi díszközgyűlés alkalmából harmincöt helyet tartanak fön a karzaton Debrecen helyjei részére. E jegyek a hivatalos órák alatt dr. Varga Elemér polgármesteri titkárnál kaphatók.

Kéri a rendezőség a háztulajdonosokat, hogy házaikat és ablakaikat szőnyegekkel és virágokkal díszítsék.

Vidéki városaink csatornázása és vízzel való ellátása.

II.

Hogy a legfontosabb közegészségügyi berendezések terén mennyire elmaradtunk a kulturáلامoktól, annak illusztrálására főlemlitem, hogy amíg például Bajorországban hétézer lélekre jut egy vízvezeték, addig nálunk ötszáz-ezer lélekre esik egy-egy vízvezeték. De hogy a keleti államokban is milyen mérvű törekvések észlelhetők ezen a téren, arról felvilágosít bennünket Romániának a kilencven-

ezer lakosu Jassy városa, mely most építi tíz millió frankba kerülő vízvezetékét a város által kibocsátandó kötvényeknek állami garanciája mellett.

A közegészségügy terén való elmaradottságunkat azzal szokták magyarázni, hogy vidéki városaink nagyon szegények. Jövedelmet hajtó vagyonuk nincsen, ellenben adóssággal és magas pótdóval tul vannak terhelve tehát csatornázásra és vízvezetékre mindaddig nem telik, amíg valamely véletlen szerencse anyagi viszonyainkat meg nem javítja.

1901-ben tanulmányt irtam a közegészségügy javításáról, melyben bebizonyítottam, hogy a csatornázás és vízvezeték létesítése alig új terhet a vidéki városok közönségére és azt a következtetést vontam le, hogy miután ezen közművek létesítésénél elvishelhetn terhekről még csak beszélni sem lehet, a halálózás szomorú statisztikájának a javítása pedig égetően sürgős: törvényhozás után kellene kényszeríteni a tizezer lelket meghaladó városokat és községeket, hogy csatornázást és vízvezetékét létesítsenek. Ezen tanulmányomra, melyet a magas kormány összes érdekelt tagjainak megküldtem, 1904-ben Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter azt válaszolta, hogy gróf Tisza István miniszterelnök és belügyminiszter arról értesítette, hogy a vidéki városok csatornázásával és vízvezetékével csak akkor foglalkozik behatóbban, ha a vidéki városok anyagi viszonyait törvényhozás után megjavította.

Nem tudom ugyan, hogy miként vélte a belügyminiszter az anyagi viszonyok javítását elérhetni, de kijelentéséből kétségtelenül megállapítható, hogy ő is abban a kardinális tévedésbe esett, mintha a csatornázások és vízvezeték létesítését egyedül a pénzügyi nehézségek akadályoznák.

Hogy mennyire elhibázott és téves ezen felfogás, az a következőkből derül ki. Ha valamely város vagy község csatornázást és vízvezetékét hájt létesíteni, ugy természetes, hogy a létesítéssel egyidejűleg gondoskodnia kell az évenkénti szükségessé váló üzemi és fentartási költségek fedezéséről, nemkülönben a beruházási tőke törlesztéséről is. Az eként előálló évi bruttó bevételt a város mint politikai és erkölcsi testület, csak ugy biztosításhoz magának, hogy ugy a csatorna, valamint a vízvezeték használatát belügyminiszterleg jóváhagyott szabályrendelettel közzötelezvé teszi és a közönség részéről fizetendő vízdíjakat közigazgatási uton közdok módjára hajtja be. Az ilyen szabályrendeletre alapított létesítményekhez szükséges beruházási tőket a teljesen vagyonlatlan és nagy pótdóval küzdő város is igen könnyen és — a mi viszonyainkhoz képest — elég olcsón szerezhethi meg.

A községi záloglevelek kibocsátására törvény szerint felhatalmazott bankjaink ugyanis a szabályrendelettel biztosított jövedelmi üzemekhez készséggel nyújtanak ötven év alatt visszafizetendő kölcsönt még akkor is, ha a város jelzálogos biztosítást nem is nyújthat, mert hiszen az évi törlesztési hányadok a szabályrendelet által minden körülmények között feltétlenül biztosítva vannak. Ennél többet pedig a zálogtörvény sem kíván. Ezen kívül pedig a hitelt nyújtó bankok igen jól tudják, hogy a fizetésre kötelezett közönség a vízdíjak — amelyért élvezhető ellenértéket kap — sokkal könnyebben és szívesebben fizeti, mint a legkisebb pótdótól is.

Miután pedig községi zálogleveleink a külföldi pénzügyi piacokon eléggé keresettek és azok elhelyezésére állami életünk normális viszonyai között nem okoz nehézséget; bankjaink mindenkor szívesen vállalkoznak a finanszírozásra, mert a nyújtott kölcsönt nem kell ötven évre lekötönniök

hanem a záloglevél kibocsátásával ők is limitálhatják a kölcsönt. Hogy ezen eljárás a gyakorlatban is bevált, annak kétségtelen bizonyítéka, hogy mindazon városok, melyek eddig szabályrendeleti alapon létesítettek csatornázást és vízvezetéket, majdnem kivétel nélkül ezen az uton szereztek meg a beruházási tőkét.

Azon esetekben tehát, amikor a város vagy község közkötelező fizetést tartalmazó szabályrendelet alapján létesíti a szóban forgó közműveket: finanszíalnsi nehézségek egyáltalán nem léteznek és semmiféle szükség sem fog fenn az iránt, hogy a város akár az állam részéről, akár pedig más oldalról anyagilag támogattassék. Legfőlebb csak arról lehet szó, hogy — mivel a záloglevelek árfolyama a pénzpiac hangulatának megfelelően fluktuál, a záloglevelek értékesítésénél a konjunkturához képest a város egy-két százalékkal többet veszít, mely körülmény azonban a létesítésre döntő befolyással nem bír.

Csakhogy éppen a közkötelező fizetést tartalmazó szabályrendelet megalkotása akasztja meg e közművek létesítését.

A szabályrendelet megalkotása ugyanis a városok autonóm jogkörébe tartozván: a képviselőtestületi közgyűlés többségének hozzájárulása nélkül meg nem alkotható. Ennek a majoritásnak a megszerzése azonban rendkívül nehéz dolog, mert — amint azt Széll Kálmán belügyminiszter korában igen találóan megjegyezte — nélkülözi az érzéket és az értelmiséget ezen közhatalu intézmények megítéléséhez. Valósággal megdöbbentő ez a nembánomság, konzervativizmus és az a fatalizmus, amivel e fontos kérdéseket kezelik. Jelen voltam oly város közgyűlésén, mely városban tífus dühöngött és az összes kutak hatósági zár alatt voltak, fertőzött víztartalmuk miatt és a város ivóvíz-szükségletét tizenkét kilométer távolságban levő községből hordták lajtokon és mégis, mikor a város polgármestere a vízvezeték ügyét előterjesztette, haszlatlan hivatkozott arra, hogy a rossz víz miatt a város lakossága husz év óta apad és hogy mennyi lelket lehetne évenként a biztos haláltól megmenteni, ha elkészülne a vízvezeték. Az utána következő szónok már azt vitatta, hogy minden ugy van jól, ahogy éppen most van, mert mi lenne akkor, ha nem halnának meg annyian, amikor a meglevő kevés föld már a mostani létszámot is alig bírja eltartani. A nagy többség helyeselte ezt a felfogást és a vízvezeték megbukott.

Ilyen viszonyok között pedig az államnak a beavatkozása, habár kényszer alkalmazásával is, nemcsak indokolt, de magasabb állami szempontokból szükséges is. Törvényhozás útján kelene tehát kényszeríteni a 10,000 léleknel többet számláló városokat és községeket a csatornázás és vízvezeték létesítésére. Igaz, hogy ez sértené a városok önrendelkezési jogát, de éppen úgy, mint ahogy közköztartási szempontból kényszeríthetők a városok polgári iskolák létesítésére, és amint egyes birtokosok kényszeríthetők arra, hogy árvíznek kitett birtokaik védelme érdekében kötelesek az ártermentesítő társulatokba belépni és ennek terheit viselni: azonképpen a nem kevésbé fontos, közegészségügyi szempontokból indokolt lenne ezen intézkedés is.

Miután azonban ma inkább az az irányzat uralkodik, hogy a kisebb autonómiákat nem gyengíteni, hanem inkább erősíteni kell: nem remélem, hogy a közel jövő meghozza ezen üdvös törvényjavaslatot és így addig is a következőkben tárgyalni tudom vélnem a gyökeres javítást elérhetőnek.

Varga József,
magánmérnök.

Thaly Kálmán dr.

Thaly Kálmán dr. városunk I. kerületének országgy. képviselője ma este körünkbe érkezik.

Fogadjuk őt szeretettel és azzal a tisztelettel, melyet öröhetlen jelleme, nagy tudása, tettekben megnyilatkozó hazafisága megérdemel.

Thaly Kálmán a függetlenségi eszmék harcosa volt minden időben, vezetője a legutóbb lefolyt nemzeti küzdelemnek, megrajzolója a dicsőséges Rákóczi korszaknak és a nagy fejedelemlről és koráról írott munkáival nemcsak ércnél maradóbb emléket emelt, hanem önmagát mintegy bevészte nemzete szívébe.

Mint politikus következetes, mint történetíró tárgyilagos és mint ember nemes volt Thaly Kálmán dr. mindenha.

Nem ingadozott a politika ingoványos talaján sohasem; aranytollát, mellyel hazánk legdicsőségesebb korszakát rajzolta meg, elfogultság nem vezette, mint ember pedig ifjuságától hajlott koráig az ideálók kultuszában és megvalósításában fáradozott.

Színes palettával festette meg a kuruc korszakot és éppen ezért nem esoda, ha ki olvassa remekművét, lelkének édes érzésével gondol ama dicsőséges napokra és a fejedelem nemes alakjára. És mikor művét a nemzeti és világirodalom közkinésévé tette a fáradhatatlan ősz tudós, szóban és írásban, szónoki erejének ellenállhatatlan ha támadval, írásainak átható világosságával folyton arra ösztönözte nemzetét, hogy ne hagyja a nagy fejedelmet és bujdosó társait tovább is idegenbe porladozni, hanem hozza haza hamvpedrüket a mormoló tenger mellől, eltemetvén szent hamaikat ama földbe, melynek szabadsága volt a bujdosók esthajnali imádsága, reggeli fohászkozása. Így történt, hogy a bujdosók ma már itthon vannak.

Évtizedek munkájának volt eredménye Rákóczi Ferenc visszatérése. És ezen munkájával Thaly Kálmán dr. örök helyet biztosított magának nemzete lelkében, páratlan sikerrel és a siker dicsőségével jutalmazott fáradozása azonban egy fénykévét bocsát városunkra is, melyet huszonöt év óta képvisel.

Adjon a Gondviselés erőt nagynevű képviselőnknek nemzetboldogító, tudománynevelő munkájának folytatására. Huszonöt év óta bírja Debrecen sz. kir. város polgárainak bizalmát és ez a bizalom évről-évre erősödik. Szívünkben kívánjuk, hogy a bizalom eme aranyzála erősödjék a további években és az ősz politikus és tudós lángoló hazaszeretete fároszi láng gyanánt világítson előttünk.

Aldja meg őt a magyarok Istene!

A hétről.

Áldást hozó csendes esővel köszöntött be e hét, felírsítve a lankadt lombokat, felüditve a tikkadt mezőt, megáztatva a szomjas földet.

Megmosdatva így, mintha fénysesőbb virradt volna piros pünkösöd napja. Élénkebb, ragyogóbb színt öltött minden, még a gazdák örökös bús, kesernyés ábrázata is, mintha abban az arányban kiderült volna, amint az ég el-

borult. Általános öröm és meglepedés költözött mindannyiunk már-már csüggedő hőségtől tikkadt, portól fulladt lényünkbe. Esik az eső, nincs még veszve Magyarország! Mennyire igazva van ama szellemes közgazdasági irónak, aki a gyengesség, az elmaradottság jelét látja abban, hogy egy ország sorsa egy májusi esőtől legyen függővé téve. És mégis így van, így, igaz, hogy itt mindent csak a földtől, a jó anyaföldtől remélhetünk, oda pedig eső alakjában hull az égi manna, ha ugyan hull.

A pünkösöd egyébként a körülményekhez képest elég vigan folyt le; a látottakból azt kell következtetnem, hogy nem lehet panaszuk a korcsmaróknak sem, mert a mentőknél is kijutott a munkából.

Ez a derék munka csak folyik vigan és zajtalanul, amint illik, sőt szép csendben e héten hatalmas lépést is tettünk előre. 15 derék főiskolai ifjút, kik a mentőtanfolyamot dr. Dereassy és dr. Trocsányi urak szakavatott tanítáiban elvégezték, levezigáztatva önkéntes mentőké avattunk.

A nyári szinkör és állandó mulató eszméi egyelőre a közélet köztemetője, a bizottság ölében nyert csöndes nyugodalmat, legyén neki könnyű a föld, hogy az első riadóra megijodva Phónixként feltámadhasson; mert az egyszer felvetődött okos, célszerű eszmét még a bizottság sem képes örökké elalattani.

Mi türes-tagadás, szükséges rossz ma már egy ilyen állandó mulató, hogy egyrészt mérséklőleg hasson a más lebutyokban elvadult erkölcsökre. Korlátot vessen a duhaj jó kedvében féltelenkedő népeknek; másrészt, hogy leveletné színházunk reportoirjának salakját, legalább ott élvezhessünk komoly és értékes előadásokat.

Tejhamisítót is fogtak állítólag e héten! Csaknem hihetetlen, hiszen az országos vegyikíséleti állomáson azt vallják, hogy a debreceni piacra kerülő élelmi cikkek alig 10%-a nincsen hamisítva. Félő, nem-e ismét eszmiaditát fogott rendőrségünk, annyira naivan, annyira durván szól a mese e hamisításról. Várjuk a fejleményeket, lesz-e folytatás az erélynek, melyre igazán rászorulna piac- és élelmiszer vizsgálatunk, vagy csak valamelyes tulbulzalom szülte incidensről van szó?

A szervezeti szabályzat módosításával kapcsolatos fizetésrendezéséről a város tisztviselőinek is sok megszivlelendő szó esett a héten; de ez a junctim igen szerencsétlen ómen, mert sajnos az új szervezeti szabályzatban minden van, csak nem módosítás. Már pedig amilyen vontatottan, csiga lépéssel halad itt minden, azt a luxust nem tartom megengedhetőnek, hogy ily üres, semmitmondó módosításal bibelődjünk.

Rosszabb még a semminél is, mert a jó ég tudná mennyi évre foszthatná meg városunkat egy megfelelő, kielégítő módosításnak lehetőségétől ennek elfogadása.

Komoly átdolgozásra szorul biz ez, még pedig szak-szerű átdolgozásra; mert addig hiába hozzák a közgyűlés elé, abból úgy semmi sem lesz; de a fizetésrendezést magam is sürgősen megoldandónak vélem.

A város szabályozási tervét és építkezési szabályrendeletét hát csakugyan eltektük hűvösebb időre, októberre; de készülünk ünnepelni. Ezuttal kivételesen érdemes embert, értékes egyéniséget és benne országos érdemeket fogunk ünnepelni.

Ősz kuruc Thaly Kálmánunk országos érdemei elévülhetetlenek, még ha páratlan és utóérhetetlen, megbecsülhetlen Rákóczi-kultuszától eltekintünk is.

Nekünk 25 éve hű vezetők, képviselők és diszpolgárok, hogyan ünnepelőnk! Hátha még szorosabbá, ben-

sőségteljesebbé tudnók fűzni a viszonyt közte és városunk között.

Magunkat tiszteljük meg, őt ünnepelve, miként ő is saját ragyogó nimbuszát ékesíti, valahányszor érettünk sikra száll.

Ezuttal hát én sem kifogásolom az ünneplést, sőt azt kívánom, hogy mentől fényesebben sikerüljön az, méltóan a nagy ünnepelthez és bokros országos érdemeihez.

Dr.

Hírek.

— **A munkácsi püspök levele.** Firczak Gyula munkácsi püspök a következő levelet írta Kovács József polgármesternek: Nagyságos Polgármester Ur! Ujabb és ujabb hállára vagyok évről-évre lekötelezve Debreczen szabad királyi város nemes törvényhatósági bizottsága és tanácsa iránt azon örökké emlékezetes és több alkalommal megnyilvánult kiváló jóakarata, kegyes támogatása és hállára kötelező bőkezűségéért, mellyel nyolc év előtt megalakult debreczeni hitközségemek iskolája, lelkeszi lakása és temploma felépítését oly hathatósan elősegíteni méltóztatott.

Örömmel értesültem ottani lelkeszem jelentéséből a nemes város törvényhatósági bizottsága f. év március 2-án tartott 58/3140—1907. bkgy. számú ujjab határozatáról, mellyel hitközségem új templomának helyül a Szent-Anna-utca végén levő Attila-teret kijelölni, a lelkeszi lakás, valamint a két iskola és tanító lakások elhelyezésére pedig a Szent-Anna-utca 51. és 53. számú telkeket adományozni méltóztatott.

Olvasván a nemes város tanácsának folyó év ápril hónap 4-én hozott 3519/4507—1907. és f. év ápril hónap 24-én hozott 5854—1907. számú határozatait, van szerencsém tiszteletteljesen értesíteni Nagyságodat, hogy a nemes város törvényhatósági bizottságának 58/3140—1907. bkgy. számú határozatához hozzájárulásonként készséggel nyilvánítom és azt a munkácsi egyházmegyei főhatóság részéről elfogadom.

Ismétlen hálas köszönetemnek adva kifejezést, kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítása mellett vagyok

Ungváron, 1907 május hóban Nagyságodnak

alázatos szolgája

Firczak Gyula,

munkácsi püspök.

— **A kegyesrendiek köszönete** Jászay Rezső dr. főgimnáziumi igazgató a következő levelet intézte Debreczen sz. kir. város tanácsához: »Azért a kitüntető figyelemért és támogató érdeklődésért, mellyel a Tekintetes városi tanács a debreczeni kegyesrendi róm. kath. főgimnázium zászlószentesléi ünnepélye iránt viseltetni kegyeskedett, fogadja a főgimnázium, az ifjúság és a rendezőség leghálásabb köszönetét.

— **Kifejezés.** Weszprémy Zoltán főispán ifj. Ozory István tb. aljegyzőt rendőrfogalmazóvá nevezte ki. A kifejezés a jövő hó elején foglalja el új állását, melyben örömmel üdvözljük.

— **A város keményeinek tisztítása** A városi tanács pályázatot hirdetett a városi középületek keményeinek seprésére. Három ajánlat érkezett be és pedig Frencz Gyula 2600 kor., özv. Bánóczy Alajosné 2400 kor. és Morvai Sötér 2200 koronáért hajlandó ezen munkát elvégezni. A tanács legközelebb határoz az ajánlat felett.

— **A gazdasági bizottság** a héten ülést tartott Király Gyula tanácsnok elnöklésével. A lapunkban már említett törzsgyűlésre került vita alá. A gazdák a törzs-

gulyát tulajdonuknak mondják. Magoss György dr. tiszti főügyész azonban nagy tudással és jogi fejtegetéssel bizonyította, hogy az a város tulajdona. A legelvetési jogról is szó esett az ülésen. Minthogy a bizottság ezen kérdésekben nem bír határozathozatali joggal, ezen ügyek a közgyűlés elé fognak kerülni.

— **A debrecen—nagyvárad vasút közigazgatási bejárásá** e héten tartották meg. Az ülésen jelen voltak a kereskedelemügyi minisztérium részéről Hegyeshalmi Lajos miniszteri osztálytanácsos, Novák Lajos műszaki előadó, Fésüs István felügyelő, Margulit Kálmán főellenőr. A helyi vasutat Majerszky Mihály igazgató, az üzletvezetőséget Uhlarik Béla üzletvezető, Ekstein Mr. és Hoepke Oszkár mérnökök; a vasuti és hajózási főfelügyelőséget Garády Sándor, városunkat Vecsey Imre főjegyző, Magoss György dr. tiszti főügyész és Aczel Géza főmérnök képviselték. Jelen voltak még a folyamatszabályozási hivatal részéről Jármű Tamás mérnök, a közös hadügyminisztérium részéről Raul Vilmos kapitány, a közigazgatási bizottság részéről Latinovits Mihály főmérnök műszaki tanácsos, a kereskedelmi vasút végül Kemény Mór dr., az engedélyeseket pedig Gerster Béla képviselte. Az ülésen megállapították a debrecen—nagyvárad vonalirányát. A vonal Debreczentől indulna a vághidtól a Veker-pusztán, Hosszapályin keresztül Nagyváradig.

— **A cserebogarak.** Könyves Tóth Mihály dr. mezőrendőrkapitány a tanáchoz küldött jelentésében beszámolt a cserebogarak pusztításáról — elmondva, hogy az áprilisi hideg időjárás és az erre minden átmenet nélkül való hőség nagy pusztítást tett a cserebogarakban és mivel az irtás munkáját lelkiismeretesen fogantatósítva lett, azok nagyobb károkat a kertekben nem okoztak.

— **A református egyházatanács ülése.** A ref. presbitérium kedden délután K. Tóth Kálmán és Vecsey Imre elnöklété alatt ülést tartott, melyen több fontos ügy került tárgyalás alá. A presbitérium tudomásul vette, hogy az 1907. évi költségeloirányzatot az esperes megerősítve visszaküldte, továbbá, hogy május 28-án Hajdubagason eleghelyzeget egyházi értekezlet lesz a ezzel kapcsolatban leplelezk a Basa György emléktét is. A Csoconai-kör átiratát intézett volt a presbitériumhoz a Szombathely-Vörösmarty emlékkő áthelyezése iránt, de a presbitérium azt a határozatot hozta, hogy a Péterfia utcai temetőbe viteti ki. Ezután elhatározta a presbitérium, hogy Ruitter Adorjánnak az emlékkertben levő emlékoszlopok kijavíttatják a keresztnevet, mivel nem Adorjánnak, hanem Mihálynak hívták. A tégláskerti lakók kérvényt intéztek a presbitériumhoz, hogy a Tégláskertben egy vegyes 4 osztályos elemi iskolát állítson fel az egyház, mivel a legközelebbi elemi iskola is 2 kilométerre van a kertől s így tévív idején a gyermekek nem járhatnak iskolába. A szükséges telekről már gondoskodtak is, — amennyiben Balogh István és neje 500 négyzetölnyi telket ajánlottak fel az iskola céljaira. A presbitérium Kerékgyártó József, Csurka István, Szele György és Kovács József felszólalásai és indítványai után elfogadta a polgármester azon indítványát, — hogy az ügyet kiadja az iskolaszékek jelentéstétel végett. — Az egyházi tisztviselők azon méltányos kérréssel járultak a presbitérium elé, hogy június 1-től szeptember 15-ig a hivatalos órák — tekintettel a nyári hőségre és a munkaanyag redukálódására — 8 órától déli 1 óráig tartassanak. Márton Imre ellenzi a hivatalos órák megváltoztatását, de a presbitérium elvetvén Márton Imre ezen indítványát, teljesítette a tisztviselők kérelmét. A

presbitérium a homokkerti ref. olvasó által kibocsátott részvények közül 50 darabot vett volt. Márton Imre és társai meglebbedtek s ezért a presbitérium felterjeszti az ügyet az egyházgyűlésre. Néhány kisebb tárgy elintézésé után az ülés hat órákor véget ért.

— **Kinevezés** Wessprémy Zoltán főispán Kiss Józsefet közigazgatási gyakornokká nevezte ki, az elhunyt Vályi Nagy Gusztáv helyére.

— **Élelmicikkek hamisítása** Több alkalommal szoltunk már ama panaszokról, melyek lapunkhoz érkeztek az egyes élelmiszerek hamisítására nézve. Nemrég, hogy a nagy közönség méregdrágán fizeti meg az élelmicikkeket, hanem ráadásul egyes lelkiismeretes emberek azokat még meg is hamisítják, vesélyeztetve ezáltal az emberek egészségét. Ily módon dolgozott *Weinstein Jakab* tejkereskedő, aki ugyancsak keresztelte a tejet a kutak vízelével. Végre is rajtavesztett és azt hisszük, hogy örökre elmegy a kedve a hamisításuktól. Példásan meg kell büntetni a legmagassabb bírsággal, mert azt nem szabad tűrnünk, hogy egyes önhaszonlesők, kufárlékek egy egész város egészségét vesélyeztessék. Mi a magunk részéről valahányszor ily büntetendő cselekményről értesülünk, a hamisító nevét megírjuk és bűnös cselekedetüket pellengérré állítjuk.

— **Népünnepele.** A debreceni Jótékony-nőgyelet holnap tartja szegényei és árvi javára népünnepelet a Nagyerdőn. A rendezőség nagyszabású előkészületet tett a siker érdekében. Mivel a debreceni Jótékony-nőgyelet majdnem negyven év óta folytatja áldásos működését, elnyihite a nyomort, könyörölget szeretének fényével vizsgálatát adva a soroldozótnak, ezután is felkérjük lapunk olvasóit, hogy ezen ünnepélyen méltóztassanak megjelenni és a nőgyeletet emberszerető munkájában támogatni.

Gyermekehely Zomborban. Bácsbodrog vármegye törvényhatósági bizottsága még a mult év folyamán elhatározta, hogy Zomborban kertgazdasági szakiskolával összekötött gyermekehelyet létesít. A belügyminisztérium ezt a határozatot most jóváhagyta s egyben közzé is teszi a létesítendő kertgazdasági szakiskola tervezetének elkészítésére a pályázati föltételeket. Az építkezés összköltségei 250,000 koronára rughatnak s a legjobbknak talált pályatervet 1000 korona, a második legjobbat 600 korona jutalomban részesíti a miniszter. A beérkezett pályaműveket a belügyminisztériumban vizsgálják felül.

Szerkesztői üzenetek.

F. Gy. Szatmár. Belső részvétele értesültem becses leveléből a kellemetlen napokról. Ha csak lehet, a nyáron elmegyek az ügyek megbeszélésére, a cikketek előre is köszönöm. Údv.

Sz. Gy. Helyben. Amit megírtam, azt megírtam, nem változtatok rajta egy jótát sem, sőt még azt is hozzátehetem, hogy tovább folytatom gyöngé toltással abban a kérdésben a küzdelmet és a mi a toltban gyöngé, annak erőt ad az igazság, amelynek érdekében a fegyvert felvettem.

K. S. Helyben. Elismerő soraidet fogadt hálámat. Az eszme általában hiszek. Lehet, hogy a győzelem nem ma lesz, se nem holnap, de valamikor tapasztalni fogjuk, hogy irásunk nem vezett kárba.

S. D. Karcag. A kívánt példányt elküldtem keresztelés alkalmán. Vasutas, Mindenen igaz van, de a cikketek azért ilyen alakjában nem küldhetem. Miltóztassanak egy szaklapra küldeni, ahol bizonyára közleni fogják érdekes tartalmánál fogva.

G. I. Helyben. A másik urnak van igaz, mert van az esztre már a kuriának egy döntvénye.

Zsadányi. Intézkedünk arra nézve, hogy a kiadóhivatal a kívánt lapépítványokat elküldje.

— **ELADÓ BOR.** Érmelkői, díszegi az ezernyolcszáznyolcvanas évektől, mintegy 50 hektoliter, valamint 1903. és 1904. évi ugyanottal ríling 20—25 hektoliter előadó. **Medgyaszay Miklós** árvaszéki főnöknel (városház I. em. 23.) ajtó.